

Δημήτρης Σαραφινός Παρατηρήσεις για το σχέδιο συμφωνίας μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ σχετικά με την έκδοση

Στο από 9-4-2003 σχέδιο συμφωνίας μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ για την έκδοση, που αναμένεται να υπογραφεί στις 25 Ιουνίου 2003 στην Ουάσιγκτον, περιέχονται ρυθμίσεις που οδηγούν στην πλήρη κατάλυση των δημοκρατικών δικαιωμάτων, αλλά και της κυριαρχίας των χωρών της ΕΕ.

Κατ' αρχήν, η καθιέρωση του θεσμού της έκδοσης ημεδαπών –που προσκρούει και στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης– αποτελεί πράξη παραίτησης από την εκ της λαϊκής κυριαρχίας εκπορευόμενη αρχή να δικάζονται οι πολίτες από τις δικαστικές αρχές του κράτους τους.

Επιπλέον, είναι προφανές ότι η μεταφορά του κατηγορουμένου σε κράτος άλλο από αυτό του τόπου κατοικίας του οδηγεί τόσο σε μια σημαντικότερη δυσχέραση της υπεράσπισης του (αν μη τι άλλο λόγω δυσχερειών στη γλώσσα και στη γνώση του ποινικού συστήματος), αλλά και σε μια πλήρη αποστείρωση του δικαστικού μηχανισμού από την παρουσία του κοινού αισθήματος δικαίου. Με δεδομένο ότι το αίτημα αυτό δεν λαμβάνει το ίδιο περιεχόμενο σε κάθε κράτος-μέλος και δεν εναρμο-

νίζεται με νομοθετικές προβλέψεις, η αποστείρωση αυτή είναι πολλαπλάσια από αυτή που παράγει η κατάργηση του θεσμού των ενόρκων.

Ήδη υπάρχουν καταγγελίες ότι η απειλή έκδοσης στις ΗΠΑ (με την πρόσθετη απειλή της θανατικής ποινής) χρησιμοποιήθηκε ως μέσο εκβιασμού για την απόσπαση ομολογιών ή καταδόσεων. Ιδιαίτερος επικίνδυνος καθίσταται συνελπώς ο θεσμός της έκδοσης όταν το αιτούν κράτος δεν πληροί τις εγγυήσεις ενός κράτος δικαίου. Είναι όμως γνωστό ότι σήμερα οι ΗΠΑ αποτελούν το κατ' εξοχήν τρομοκρατικό κράτος που έχει αναιρέσει πλήρως τις δημοκρατικές εγγυήσεις των αλλοδαπών. Το Γκουαντανάμο αποτελεί μόνο την ακραία έκφανση αυτής της πραγματικότητας. Ήδη το νομοθετικό πλαίσιο του Patriot Act έχει καταλύσει κάθε δικαίωμα του υπόπτου για συμμετοχή σε τρομοκρατικές δραστηριότητες (όπως αυτές προσδιορίζονται κατά βούληση από τις διωκτικές αρχές).

Παρά ταύτα, όχι μόνο βλέπουμε σήμερα την ΕΕ να αποδέχεται την υπογραφή συμφωνίας έκδοσης με τις ΗΠΑ, αλλά και να περιέχονται στη συμφωνία αυτή ρυθμίσεις

που υπονομεύουν κάθε στοιχείο νομικού πολιτισμού (και τον προεδρεύοντα του Συμβουλίου να επαιρείται για τη συμφωνία αυτή...).

Ειδικότερα:

1) Στο άρθρο 13 προβλέπεται ότι, όταν το αδίκημα τιμωρείται με θάνατο σύμφωνα με το δίκαιο του αιτούντος κράτους, αλλά όχι σύμφωνα και με το δίκαιο του κράτους αποδέκτη του αιτήματος, το κράτος-αποδέκτης «μπορεί να προσφερθεί να εκδώσει τον εκζητούμενο υπό τον όρο ότι δεν θα του επιβληθεί θανατική ποινή, ή, αν για δικονομικούς λόγους το αιτούν κράτος δεν μπορεί να συμμορφωθεί με αυτό τον όρο, ότι και αν απαγγελθεί θανατική ποινή, δεν θα εκτελεστεί». Η ίδια διάταξη προσθέτει ότι «αν το αιτούν κράτος δεν δεχτεί τους όρους, η αίτηση έκδοσης μπορεί να απορριφθεί». Με άλλα λόγια, αντί να απαγορεύεται πλήρως η έκδοση όταν απειλείται η επιβολή θανατικής ποινής για το συγκεκριμένο αδίκημα (όπως αντιστοίχως προβλέπονταν π.χ. οι Οδηγίες της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα δικαιώματα του ανθρώπου και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας 15.07.2002, κεφάλαιο XIII), η έκδοση ή μη επαφίεται στη διακριτική ενχέρεια του κράτους μέλους της ΕΕ (και στη δυνατότητά του να αντέξει τις σχετικές πιέσεις από το αιτούν κράτος...). Μάλιστα, η αναφορά στους δικονομικούς λόγους για τους οποίους η ρήτρα μη επιβολής της θανατικής ποινής δεν ισχύει αφορά τη νομοθεσία ορισμένων πολιτειών των ΗΠΑ, όπου η ποινική δίωξη του αδικήματος συνεπάγεται αυτόματα (!!!) τη δυνατότητα του αρμόδιου δικαστηρίου να επιβάλει τη θανατική ποινή. Όταν ο προεδρεύων του Συμβουλίου Υπουργών Πετσάλνικος ρωτήθηκε για τη διάταξη αυτή στη σχετική συζή-

τηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (14-05-2003), επιβεβαίωσε πλήρως ότι η συμφωνία αυτή εξασφαλίζει τη δυνατότητα μόνο των κρατών μελών της ΕΕ να αρνούνται την έκδοση και όχι την υποχρέωσή τους να αρνούνται την έκδοση.

2) Πουθενά στο κείμενο της σύμβασης δεν υπάρχει διάταξη που να απαγορεύει (ούτε καν να δίνει τη δυνατότητα στο κράτος μέλος της ΕΕ να θέτει όρους για την έκδοση) στις περιπτώσεις όπου:

(α) ο υπό έκδοση κινδυνεύει να υποβληθεί στο αιτούν κράτος σε βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία (βλ. Γκουαντανάμο)

(β) το αίτημα έκδοσης υποβλήθηκε με το σκοπό να διωχθεί ο υπό έκδοση λόγω της φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή των πολιτικών πεποιθήσεών του ή υπάρχει κίνδυνος να χειροτερεύσει η νομική του θέση για τους λόγους αυτούς (όπως π.χ. συμβαίνει συνήθως με τους κατηγορούμενους για τρομοκρατικές δραστηριότητες – βλ. την περίπτωση του έλληνα φοιτητή στη Μ. Βρετανία)

(γ) υπάρχει κίνδυνος να καταπατηθούν οι δικονομικές εγγυήσεις για μια δίκαιη δίκη τού υπό έκδοση στο αιτούν κράτος (όπως είναι βέβαιο ότι θα συμβεί εν όψει του Patriot Act).

3) Έκδοση υπηκόων των κρατών μελών της ΕΕ: Πουθενά στη συμφωνία δεν προβλέπεται ότι απαγορεύεται η έκδοση ημεδαπών (ή έστω ότι υπάρχει ενχέρεια άρνησης για την έκδοση). Και αν ο «δικαιολογητικός» λόγος που υποτίθεται ότι στηρίζει τη διαδικασία επιβολής ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης είναι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, εδώ βάσει ποιου σκεπτικού (και ποιων εγγυήσεων) θα εκδίδονται οι ημεδαποί στις ΗΠΑ (βάσει της αντιτρομοκρατικής ολοκλήρωσης);

4) Παρότι κατ' αρχήν προβλέπεται η

αρχή του διπλού αξιοποιίνου για τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή ανώτερη του ενός έτους (που ολόένα και περισσότερο καθίσταται ανούσια, με δεδομένη την προσπάθεια εναρμόνισης των ποινικών νομοθεσιών σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο), το συγκεκριμένο άρθρο προβλέπει εξαιρέσεις, καθώς α) «όταν εγκρίνεται η έκδοση για αδίκημα για το οποίο χωρεί έκδοση, η έκδοση ισχύει και για οποιοδήποτε άλλο αδίκημα προσδιορίζεται στην αίτηση εφόσον το τελευταίο αυτό αδίκημα τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή ενός έτους ή λιγότερο, εφόσον πληρούνται όλες οι άλλες απαιτήσεις οι σχετικές με την έκδοση» και β) επιτρέπεται η έκδοση ακόμη και αν το δίκαιο του κράτους αποδέκτη δεν προβλέπει την τιμωρία αδικήματος, εφόσον το αδίκημα αυτό τελέσθηκε εκτός της επικρατείας του.

5) Η σύμβαση δεν περιέχει καμιά δυνατότητα του κράτους αποδέκτη να αρνηθεί τη μεταβίβαση πληροφοριών ιδιαίτερα ευαίσθητου χαρακτήρα στο αιτούν κράτος (πόσο μάλλον δεν απαγορεύει τη μεταβίβαση τέτοιων πληροφοριών όταν το αιτούν κράτος δεν πληροί προδιαγραφές προστασίας προσωπικών δεδομένων). Είναι όμως γνωστό ότι οι ΗΠΑ δεν πληρούν καν τις προϋποθέσεις που θέτει η Οδηγία 95/46/ΕΚ για να χαρακτηρισθούν safe harbour ως προς τις πληροφορίες που αφορούν εναι-

σθητα προσωπικά δεδομένα. Αντίθετα, σύμφωνα με τον Patriot Act, παρέχεται η δυνατότητα στις ανακριτικές αρχές, στον υπουργό Δικαιοσύνης, στον υπουργό Οικονομικών και στον υπουργό Εξωτερικών, να αίρουν το απόρρητο και να αποκτούν πρόσβαση σε κάθε είδους προσωπικά δεδομένα.

Είναι προφανές ότι η αντιτρομοκρατική υστερία, που καλλιεργείται από όλα τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη και (προεξαρχόντως) τις ΗΠΑ, διαμορφώνει μια κοινή συνείδηση εντονότερης συνεργασίας μεταξύ των κρατών για θέματα που αφορούν κυρίως το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία. Παρατηρούμε όμως ότι η σύμβαση έκδοσης δεν περιορίζεται σε αυτά τα αδικήματα (με όλη την αοριστία που εμπριέχουν κατά τον προσδιορισμό τους), αλλά καλύπτει το σύνολο της ποινικής νομοθεσίας. Καθίσταται συνεπώς φανερό ότι στο όνομα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας η σημαντικότερη παράπλευρη απώλεια είναι η πλήρης άρση των εγγυήσεων υπέρ του κατηγορουμένου και η κατάλυση δημοκρατικών κατακτήσεων αιώνων που αφορά όλους τους πολίτες (και όχι μόνο όσους τεθούν στο στόχαστρο των διωκτικών αρχών ως τρομοκράτες). Προφανής στόχος η κατατρομοκρατήση του συνόλου των πολιτών, προκειμένου να επιβληθεί η πειθαρχία σε βάρος της ελευθερίας.